

COVID-19: чи є нові штами приводом до занепокоєння?

(Читайте на 4-й стор.)

Фестиваль правди

ЧИ МИ ЗМОЖЕМО ПІСЛЯ ВСЬОГО ПОСТАТИ НЕ ПАРАЗИТАМИ, А ЛЮДЬМИ?

Іде вже двадцять перше століття від Різдва Христового, та мені здається, що й досі легендарний давньогрецький філософ Діоген зі свічкою в руках шукає людей. Чи, може, не тільки здається, а його душа і справді ще й досі (через віки!) шукає собі подібних? Однак чи можливе таке, спитаєте ви, коли вже за вікнами промайнуло більше семи десятиліть навіть після прийняття Загальної декларації про права людини? Так, можливе, відповідаю я. – Це якщо оцінювати навколишню реальність без рожевих окулярів, якщо не ховатися від неї за цілими стосами паперів із текстами законів, що безкарно не виконуються. І досить яскравою ілюстрацією такого мого твердження може стати організований у Кривому Розі місцевими правозахисниками круглий стіл у рамках цьогорічного Міжнародного мандрівного кінофестивалю в Україні про права людини Docudays UA, що відбувся 9 грудня.

ОЗВІРІЛІ НАЦИСТИ ВБИВАЛИ І ЗВІРІВ, І ЛЮДЕЙ, ТА ЧИ СТАВ ПІСЛЯ ТОГО НАШ СВІТ ЛЮДЯНИШИМ?

Перед початком круглого столу на тему збереження біорізноманіття його учасникам (а це були активісти громадської організації «Криворізьке міське правозахисне товариство» та представники інших організацій українсько-польського Партнерства в Кривому Розі «Відродження річки Саксагань») було показано документальний фільм польського режисера Лукаша

Чайки «Про звірів та людей». А ще раніше (зі вступним словом перед кінопоказом) була (в телефонному режимі, перебуваючи в цей час на території Сумщини) російська журналістка-полоністка Світлана Філонова. Після короткої інформації про праведників світу вона розповіла про родину Жабінських (Яна та Антоніну) і організований ними ще в 1929-му році в Польщі зоопарк, який створили зовсім не для забавки людей, як це зазвичай до того робилося, бо тварин там любили і турбувалися про них. Але потім, у 1939-му, розпочалася з окупації Польщі Друга світова війна. І сам фільм (з використанням відзнятої на кіноплівку реальності тих часів) розповів як про звірства нацистів у Варшавському зоопарку, так і про те, як подружжя Жабінських ховало євреїв і польських бійців опору від озвірілих нацистів у порожніх підсобках загонів для тварин. Таким чином близько трьохсот людей було там врятовано від смерті. Причому їм доводилося (кожному – по-своєму) перебувати в тих загонах для звірів від кількох днів аж до кількох місяців.

Фільм той справді вразив усіх, але (як на мене) – не більше, ніж те, що відбувається сьогодні (тільки вже не в Польщі, а – на території України, під час російсько-української війни). Так, бо світ сьогодні уже багато чого дізнався про звірства агресорів як проти українських бійців, так і проти цивільного населення. Хоча, здавалося б, мали вже бути людянішими у ставленні одне до одного, з огляду хоча б на страшний досвід крізь десятиліття, позначений пролітою кров'ю мільйонів людей.

МАЄМО ПРИПИНИТИ РУБАТИ ТУ ГІЛКУ, НА ЯКІЙ СИДИМО

Але попри той досвід кривавих воєн та голодоморів, попри величезні стоси документів (як міжнародного, так і внутрішньодержавного рівня), ми в масі своїй залишаємося неуками. Але чому так? – Мабуть, через те,

що нам усе більше хочеться споживати і руйнувати, а не вчитися і творити своє життя у гармонії та в злагоді з природою. Бо це ж – легше: докласти якомога менше зусиль і отримувати якомога більше задоволення. І в цьому випадку міркуємо приблизно так «Природа якось сама відновиться, як і раніше це робила, бо всього ж – багато!». Та чи справді – всього багато? Чи справді «природа сама відновиться», не торкнувшись нас, її частини, яка дуже негативно впливає на її розвиток? На ці запитання ми маємо знайти відповіді, аби потім діяти справді ефективно, а не продовжувати вперто рубати ту гілку, на якій сидимо. І саме в цій площині треба розглядати той круглий стіл, який проходив 9 грудня в Кривому Розі.

Після того, як координатор цьогорічного Мандрівного фестивалю Docudays UA на Криворіжжі Олександр Чижиков представив його учасників, голова ГО «Криворізьке міське правозахисне товариство» (він же – голова секретаріату українсько-польського Партнерства «ВідріС») Микола Коробко виклав, на його погляд, найважливіше. І почав з наступного:

«...Вчені давно помітили, що ресурси планети Земля – не безмежні, а обмежені. І це питання весь час турбувало активних людей. Зрештою, на конференції ООН із довкілля та розвитку в Ріо де-Жанейра в 1992 році лідерами більше ніж 50 держав була підписана Конвенція про біологічне різноманіття. Було визначено стратегічну мету: досягти до 2010-го року значного зниження існуючого на той час світового рівня втрат біорізноманіття. Що стосується нашої держави, то прогресу особливого в цьому напрямку ми не маємо.

(Продовження на 2-й стор.)

Фестиваль правди

(Продовження. Початок на 1 стор.)

Розповівши далі про діяльність ГО «Криворізьке міське правозахисне товариство», спрямовану на захист заказника «Балка Північна Червона», про цілий ряд звернень до різних органів і посадовців (аж до Президента України включно), Микола Коробко підсумував усе, сказавши, що в результаті «...Дніпропетровська рада обласної сесії 7-го скликання розглядала це питання, де було рекомендовано надати можливість відкривати гірничорудне підприємство і таке рішення не погодила. Всього лише один депутат проголосував за те, щоб надати можливість відкривати це підприємство». Він підкреслив, що те, що сталося, «було ще одним прикладом того, що коли провести належну інформаційну роботу, вдаватися до вимог про дотримання законодавства, то зрідка вдається домогтися певних успіхів».

Цю боротьбу на захист цінного об'єкту ПЗФ було продовжено після того успіху в 2018-му році і в нинішньому, 2020-му. Микола Коробко про це розповів так: «У лютому 2020-го року нами надіслано на адресу Міністерства (тоді – енергетики й екології) клопотання про розширення меж ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Балка Північна Червона». На теперішній час це клопотання з Міністерства передане на Департамент екології обласної адміністрації. Авторами цього подання були я і Володимир Налужний.

незважаючи на її заяву, не вжила жодних заходів для того, щоб розпочати досудове слідство в цьому питанні. Через це пані Дьякова у червні звернулася до суду з тим, щоб її заява була внесена до ЄРДР. Насправді по цей час питання не вирішується, земля заповідного фонду перебуває під загрозою і ніхто не знає, наскільки активно там може працювати Держкадастр... В такій ситуації, висвітлюючи наші кричущі стосунки із правохоронними органами, з різними органами державної влади, ми підходимо до того, що єдиним виходом у цій ситуації є згуртування громадськості, щоб цілковито присвятити свою діяльність тому, аби відстежувати стан цих об'єктів і шукати різні способи для того, щоб ставити під контроль ці питання».

В ПРОЦЕСІ ПОДАЛЬШОГО ОБГОВОРЕННЯ...

Оскільки найбільше часу під час роботи цього круглого столу забрав народний депутат України першого скликання Микола Коробко (в недалекому минулому – голова всеукраїнської екологічної асоціації «Зелений світ»), який виклав великого обсягу фактичний матеріал то я й змушений був приділити йому в цьому матеріалі найбільше уваги. Однак були ще й інші (далеко не такі тривалі й розлогі) виступи. Тож необхідно згадати й про них.

ЧИ МИ ЗМОЖЕМО ПІСЛЯ ВСЬОГО ПОСТАТИ НЕ ПАРАЗИТАМИ, А ЛЮДЬМИ?

Термін «сталій розвиток» був прийнятий якраз на цій конференції. Він означає, що задоволення потреб теперішнього часу мають бути такими, щоб не ставити під загрозу здатність майбутніх поколінь вдовольняти свої власні потреби. Серед цілей сталого розвитку, які були намічені й опрацьовані на цій конференції, є сімнадцять основних. Ми, зокрема, можемо звернути увагу на такі з них: третя – міцне здоров'я і благополуччя, тринадцята – це пом'якшення наслідків зміни клімату, чотирнадцята – збереження морських ресурсів і п'ятнадцята – це захист екосистем суші. Ось якраз останній із названих цілей ми і присвячуємо сьогоднішню нашу бесіду».

ЗАКАЗНИК «БАЛКА ПІВНІЧНА ЧЕРВОНА» МАЛО НЕ ЗНИЩИЛИ

Зосередившись на названій темі, Микола Коробко звернув увагу присутніх на два об'єкти із природно-заповідного фонду на Криворіжжі, почавши із заказника «Балка Північна Червона»:

«Найціннішим природним об'єктом ПЗФ у Кривому Розі є ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Балка Північна Червона». Заказником державного значення цей об'єкт був проголошений в 1983 році. На шість років пізніше на цій території Балки був проголошений заказник місцевого значення. Зовсім не логічно, оскільки рослинний і тваринний світ на обох проголошених територіях – рівнозначний, і не було жодного сенсу розділяти ці території. Якщо ми розглянемо, чим характерна, цінна ця територія, то на території заказника зростають чотирнадцять із 66-ти видів зникаючих рослин зі списку рослин Дніпропетровської області, занесених до Червоної книги України... Нашою організацією в останні два з половиною роки проводився громадський моніторинг Балки Північної Червоної, оскільки спостерігаючи за ситуацією на території міста, помічали те, що проголошені заказники ніяким чином не оберігаються, вони фактично нічим не відрізняються від навколишньої території за ступенем своєї охорони.

19 липня 2018 року в Кривому Розі відбулися громадські слухання щодо звіту за оцінкою впливу на довкілля планованої діяльності товариства «Кривбасцемент» з видобутку залізистих кварцитів. Це було свого роду ВИБУХОМ БОМБИ, тому що об'єкт знаходиться під охороною держави, і питання про видобуток корисних копалин на території заказника ніяким чином не мав з'являтися на черзі денній. Однак ці слухання в Кривому Розі відбувалися, і на них були присутні члени нашого товариства, які взяли в цьому активну участь. Представники нашої організації продемонстрували на цьому слуханні графічні матеріали, які були підготовлені власними силами. Це колеги Володимир Налужний і колега Олександр Чижиков, які свідчили про наявність намірів про відчуження території заповідного степу для потреб розбудови кар'єру. В той час, як площа кар'єру складала близько 54-х гектарів, плановане порушення цілісності земної поверхні мало скласти 8 гектарів. Тобто, 8 гектарів гірничого підприємства мало розташовуватись на площі заповідної території. Це нас не могло влаштувати. А ще три присутні на цьому слуханні громадські організації, крім нашої, висловилися про цілковиту неприйнятність такого рішення. Однак рекомендація, яка було прийнята Департаментом з екології Дніпропетровської обласної адміністрації, полягала в тому, що на цій території можна відкривати підприємства з видобутку залізистих кварцитів».

Ми обоє за фахом – інженери-геологи, трохи орієнтовані у екологічних питаннях. Сподіваємося (оскільки подавали матеріали з належним обґрунтуванням), що нам вдасться домогтися логічного завершення ось цієї своєї роду історії-одісеї із заказниками, де зовсім нелогічно існували два заказники різного рівня з однією й тією ж біотою, з одним і тим же тваринним і рослинним світом».

ЯК ЗАХИСТИТИ ЗАКАЗНИК «ІНГУЛЕЦЬКИЙ СТЕП»?

Переходячи від розповіді про захист заказника «Балка Північна Червона» до дій, пов'язаних із захистом заказника «Інгулецький степ» (знаходиться на території Криворізького району), Микола Коробко підкреслив спочатку найголовніше:

«Якщо заказник «Балка Північна Червона» був проголошений у 1983 році й до цього часу не має земельно-порядкової документації і не винесені межі, так само і заказник національного рівня «Інгулецький степ» від 2002 року і по цей час теж не має жодної земельно-порядкової документації. Є тільки положення про ці природні заповідні об'єкти».

А після цього він звернув увагу на деякі інші моменти у справі захисту заповідника «Інгулецький степ». Зокрема, сказав про те, що особливо напруженим був період із серпня 2006-го по грудень 2007-го року, коли міністерство очолював Василь Джарти. І далі зазначив:

«Село Недаїввода, на території якого розташований заказник «Інгулецький степ», представник Джарти Віталій Нахлупін, це радник міністра, особисто налагоджував контакти з місцевими органами влади Дніпропетровщини на предмет безперешкодного захоплення родовищ гранітів, які розташовані на території ландшафтного заказника. Не діяли жодні правила... Тож місцеві активісти і наша організація зверталися як до міністерства, так і до органів правопорядку, до прокуратури. Але жодних зрушень не було і от у 2011-му році (попри те, що не було належно оформленої документації), відкрите акціонерне товариство «Граніт-груп» розпочало розкриття поверхні для виробітку гранітів. Активне населення села Недаїввода і наша організація (а ще – деякі активісти з Кривого Рогу) протистояли цьому. І, зрештою, після тривалої судової тяганини було прийнято рішення про позбавлення «Граніт-груп» ліцензії. А коли звернулися до Дніпропетровської обласної адміністрації із запитом, на яких же підставах надавався дозвіл на відкриття цього кар'єру, то була одержана відповідь про те, що оскільки від часу заснування заказника пройшло десять років, то змінилися рослинний і тваринний світ – і уже не являє собою такої цінності... І таким чином Дзержинський районний суд виніс рішення, яке начебто вже поставило крапку на цьому питанні. Та, з іншого боку, уже цього року громадянка Світлана Дьякова в березні виявила те, що частина території, яка була зарезервована для нарощування до 4-х тисяч гектарів заказника, розорюються і коли провели перевірку по Держкадастру, то виявилось, що на цих ділянках земель загального користування нанесені ділянки, які вже мають своїх власників. Тобто, за той період, коли у Верховній Раді пророблявся закон про землю, в цей же час працівники кадастру вдалися до того, щоб, так би мовити, розбазарювати землі, які визначені як резервні для заповідного фонду. Світлана Дьякова звернулася до поліції для того, щоб з'ясувати, на якій підставі проводяться такі незаконні дії. Та поліція (як це не дивно!),

зокрема, виступив представник польської сторони українсько-польського Партнерства «Відродження річки Саксагань» Єжи Даровський. Він, зокрема, зазначив, що його вражає діяльність криворізьких захисників природи, але це не дуже добре, що основною роботою із захисту названих заповідних об'єктів зайняті лише 5-6 чоловік, які просто завалені цією роботою. Він підкреслив, що необхідно, аби всі члени Партнерства так само активно працювали.

Представник активної природоохоронної спільноти з Вінниці Олена Яворська теж включилася в розмову і, посеред іншого, підкреслила, що нині може бути значно більший дерібан землі, ніж це було раніше, що розкрадачі тепер можуть ховатися за колективною відповідальністю прийнятих на місцях рішень, а конкретних винуватців буде знаходити важче.

А кандидат біологічних наук наук, доцент кафедри хімії та методики її навчання КДПУ Тетяна Альохіна згадала у своєму виступі про печальну історію Балки Кобильної, яка знаходиться на південь від Кривого Рогу, в Широківському районі. Бо там теж планувалися землевідведення для організації заповідника, але поки готувалися для цього документи, земля була розпайована – і в результаті вже немає чого заповідати.

Представник же КДПУ, кандидат біологічних наук, декан природничого факультету Едуард Євтушенко виділив три аспекти щодо проблем збереження біорізноманіття на Криворіжжі: суто біологічний, економічний і соціальний, окремо відзначивши особливості розміщення ландшафтного заказника «Балка Північна Червона». Справа в тому, що він – безпосередньо в Кривому Розі, а не десь на околицях, а в той же час Північний гірничо-збагачувальний комбінат невпинно розширює свою діяльність і потребує розвитку.

НАШЕ МАЙБУТНЄ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД НАС. АЛЕ ВАЖЛИВО БІЛЬШЕ НЕ ГОВОРИТИ ПРО ЦЕ, А – БІЛЬШЕ ДІЯТИ, ПРИЧОМУ – ЕФЕКТИВНО

У мене після перегляду фільму «Про звірів та людей» із наступним обговоренням питання щодо збереження біорізноманіття на Криворіжжі був настрий далеко не з числа радісних чи святкових, а більше – трагедійний. Мені здалося, з огляду на ситуацію, яка склалася, що в цьому відношенні заповідні землі у нас – приречені на знищення. Бо в Кривому Розі дуже полюбляють похвалитися різного роду успіхами (більше віртуальними, ніж реальними), а тим часом уже геть забруднили-засмітили колись багату на чисті повітря, воду і землю природу, частиною якої ми є. Дуже багато разів я був свідком різних виступів-розмов-дискусій з цього приводу. Однак розумію, що коли владні структури в місті та навколишніх районах не почнуть діяти у злагоді, у гармонії з природою, ми так і залишимося швидше паразитами, ніж людьми із гордою назвою: Homo sapiens. І тоді залишиться на нашому місці такий собі СМІТТЄsapiens (багатолюдний сміттєподібний об'єкт, який вмє багато говорити, а у вільний від говоріння час – паразитувати й паразитувати на природних багатствах нашої планети).

Сергій ЗІНЧЕНКО

На світліні: Світлана ФІЛОНОВА, фото – за посиланням: <file:///C:/Users/User/Desktop/%D0%A4%D0%86%D0%9B%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%90.jpg>

Пропагандисти Кремля використовують українські ЗМІ у боротьбі з Україною – експерти

Кремлівські пропагандисти, підлеглі колишнього помічника Путіна Владислава Суркова, використовували українських політиків та засоби масової інформації для розгойдування ситуації в Україні. Про це, спираючись на нещодавно опубліковану зламаних пошту одного з кураторів українського медійного напрямку Кремля, пишуть українські експерти з інформаційної безпеки. Дмитро Золотухін та Тетяна Попова (за збігом обставин обидва – колишні заступники міністра інформаційної політики за президентства Петра Порошенка) досліджували архів пошти Сургіса Мірзаханяна, який минулого місяця виклали у відкритий доступ на сайті ORDiLO представники «Українського кіберальянсу». Електронне листування, доступ до якого отримали українські хакери, стосується 2014–2017 років, і за ним експерти простежують, як Кремль маніпулював українською громадською думкою, створював, чи брав під контроль місцеві сепаратистські організації, організовував інформаційні приводи та їхнє висвітлення в українських та пізніше російських медіа.

Сургіс Мірзаханян – медіатехнолог та випускник Дипломатичної академії МЗС Росії, помічник депутата Ігоря Зотова від партії «Справедлива Росія». Він уже потрапляв у поле зору українських дослідників після витоку в інтернет листування співробітників Владислава Суркова. Розслідувальний проєкт InformNapalm назвав 31-літнього Мірзаханяна «важливим кореспондентом» цього листування, який керував міжнародним відділом «Союзу добровольців Росії» та займався «підтримкою російських громадян за кордоном». Як мовиться у дослідженні «Surkov Leaks: Внутрішня кухня гібридної війни проти України», Мірзаханян під керівництвом заступника Суркова Інала Ардзімби також займався проєктами федералізації України та відповідав за співпрацю із західними прихильниками Кремля. Також Мірзаханян брав участь в організації «міжнародних економічних форумів» в окупованій Ялті та приїзду туди проросійських західних політиків із числа право- та ліворадикальних європейських партій та рухів, таких як «Ліга Півночі», «Вперед Італія», «Альтернатива для Німеччини», чеська «Свобода та пряма демократія», австрійська партія «Свобода».

Гість цього форуму у 2016 році Маркус Фронмаєр, один з лідерів ультраправої партії «Альтернатива для Німеччини», потім опинився в центрі скандалу, пов'язаного з провокацією на Закарпатті. Тоді трьох членів неонацистських та праворадикальних організацій із Польщі судили за підпад угорського центру в Ужгороді в лютому 2018 року. За їхніми словами, гроші на цю акцію дав ніхто інший, як член парламентського штабу Фронмаєра, ультраправий журналіст Мануель Оксенрайтер. Оголошуючи вирок у цій справі у березні цього року, кривіський прокурор сказав, що це був терористичний акт, який був частиною зусиль Росії з метою поглибити конфлікт між українцями та угорською меншиною.

На ці останні зусилля Росії, якими щонайменше з лютого 2014 року керував Мірзаханян, і звернув увагу український дослідник Дмитро Золотухін. За його словами, обушки, які 30 листопада 2020 року Служба безпеки України провела в приміщеннях, пов'язаних з благодійним фондом у Закарпатській області, виявили матеріали, пов'язані з просуванням ідеї автономізації закарпатського регіону за етнічною ознакою. За словами Золотухіна, йшлося про «створення чогось на зразок «ЗНР» («Закарпатської народної республіки»), приклади яких ми вже маємо на східному кордоні України».

У своїй публікації, яку вміщує «Детектор медіа», Золотухін розповідає, що ще у квітні 2015 року Сургіс Мірзаханян починає займатися питаннями автономії етнічних русинів у Закарпатській області та залучає до цієї діяльності одного з лідерів «Антимайдану» та очільника «Інтернаціональної партії України» Арама Петросяна і його соратників в Україні.

Ще у час Майдану Мірзаханян займався «запуском» і фінансуванням медійних і громадських проєктів в Україні, які формували в інформаційному просторі вигідний для Кремля наративи».

Як саме він це робив, свідчить його робоча пошта. В одному з листів Мірзаханян доповідає депутату Ігорю Зотову про успішну організацію «митингу на підтримку України» і пропонує для наступного разу найняти провокаторів, які могли б підсилити картинку. На доказ успішності своєї акції Мірзаханян наводить лінки до статей з російської преси. Як наголошує Золотухін, робить він це вже 2 березня 2014 року, тобто наступного дня після фактичного оголошення Кремлем війни Україні.

Схему роботи з медіа детально розписує у своїй публікації у виданні «Цэнзор.Нет» Тетяна Попова. За її словами, Мірзаханян і його підрядники в Україні часто організували самі події, а потім керували просуванням їх через українські та російські медіа.

За словами Попової, яка вивчала архів із 20 тисяч електронних листів Мірзаханяна, деякі з акцій, які потім висвітлювалися у пресі, були спеціально організовані помічниками Мірзаханяна. Наприклад, акція зі захоплення приймальні Кабміну. Як каже Попова, сторінка у фейсбуці, на яку посилаються учасники акції, проіснувала рівно 10 днів.

«З цього «захоплення приймальні Кабміну» вони організували 3 хвили публікацій – в день, коли була захоплена приймальня, потім день, коли вони продовжували утримувати приймальню Кабміну і вимагали імпичменту, і в третій раз – це коли проти протестуючих нібито був застосований газ. Після цього сторінка була благополучно закінута», – пише Попова.

Те, що інформаційні приводи для публікацій створювалися штучно, Попова ілюструє іншим листом, знайденим у пошті Мірзаханяна. У ньому Армен Мартиросян, голова міжнародної громадської організації «Громадський союз» з пошти civilunion@mail.ru посилав Мірзаханяну пропозицію, як організувати голосування в обласних та районних радах за федералізацію України. Вже у серпні 2016 року він обцяє організувати потрібне голосування у Київській, Житомирській та Закарпатській області – спочатку в районних, а потім в обласних радах.

За словами дослідниці, з пошти Мірзаханяна можна простежити схему створення необхідних публікацій – новинну сировину, тобто повідомлення про акцію та інтерв'ю українських політиків

проросійського спрямування (Тетяна Попова згадує заяви Євгена Балицького та Іллі Киви з ОПЗЖ, Сергія Кивалова та Сергія Тарути) в аудіоформаті посилали до Мірзаханяна, а від нього виходила готова стаття на потрібну тему, яку потім просували в українських ЗМІ.

Наративи, які просували кремлівські пропагандисти, стосувалися імпичменту президента Петра Порошенка, вимог «відновлення економічних зв'язків з Росією», теми «утисків» свободи слова, російської мови, етнічних громад, зокрема польської, угорської, русинської, «російського земляцтва», «переслідування нацменшин», «переслідування опозиції», несприйняття декомунізації та особисто голови Українського інституту національної пам'яті Володимира В'ятровича.

Назви статей, які наводить Попова, говорять самі за себе: «Угорська громада Закарпаття збунтувалася проти Порошенка», «Завод Запоріжжя хоче відновити відносини з РФ», «Три нацгромади засудили ініціативи Порошенка про мовні квоти», «В'ятровича привітали з 8 березня».

Розміщувала статті особа під іменем Ніна Мартинова, але дослідниці не вдалося встановити, чи це є реальна людина, чи лише вигадане ім'я для користувача електронної пошти. Як пише Попова, через свого «підрядника» Мартинова публікувала статтю Мірзаханяна в українських ЗМІ, «а після того, як ці матеріали виходили в первинному українському ЗМІ, буквально одразу ж протягом короткого часу, іноді 20-30 хвилин, іноді годин йшла розсилка по російських ЗМІ». Як зауважує Попова, «у дампі є і список ЗМІ з цінами розміщення» таких публікацій.

Як пише Попова, Мірзаханян часто вказував, які саме ЗМІ мають публікувати матеріал, але його підрядникам не завжди вдавалося домовитися з потрібною редакцією. «У листі від 15.02.2017 Мартинова скаржиться Мірзаханяну про те, що їхній підрядник пише про неготовність розміщувати проплачені статті цілою низкою українських ЗМІ», – каже Попова і наводить повністю текст цього листа, пересланого з пошти Мартинової.

Найчастіше, за словами Попової, Мірзаханян вимагав, щоб відправлена від нього стаття була опублікована в «Голос.УА». «Напевно це ЗМІ, яке найчастіше зустрічається. Але також часто присутні «Українські Новини» (холдинг Фірташа-Львовичкіна) та «Коментарі», досить багато «Вістей» (належить експерту часів Януковича Олександрю Клименку). Час від часу трапляються публікації і в інших ЗМІ», – пише Попова, яка вважає, що найбільш імовірно, що українські видання публікували ці статті за гроші.

«У ТОП ЗМІ. Текст не змінювати!!!»

На запит Радіо Свобода до названих видань відповіли лише з редакції «Вістей». Ми просили прокоментувати появу на сайті видання статті під назвою «Одеська міськрада проголосувала проти законопроектів В'ятровича», від 24 березня 2017 року, яка вийшла о 10:49 і практично дослівно повторює текст електронного листа, відправленого з пошти Сургіса Мірзаханяна 23 березня 2017 року з вимогою: «Утром: 1 ТОП СМИ (ТЕКСТ НЕ МЕНЯТЬ!!!)»

Згідно із сайтом Одеської міської ради, саме рішення №1820-VII було ухвалено 15 березня 2017 року, а оприлюднено в газеті «Одеський вестник» №12 25 березня 2017. Тобто лист Мірзаханяна надійшов на тиждень пізніше, ніж було ухвалено рішення Одеської ради, і на два дні раніше його опублікував офіційний орган міської влади.

У редакції «Вістей» не стали коментувати, чому новину про голосування дали з тижневим запізненням, а натомість повідомили, що «діяльність пана В'ятровича, ухвалені ним рішення, а також законопроекти, які були подані від його особи або керованого ним з 2014 по 2019 рік Інституту, були і є об'єктом особливої уваги нашої редакції».

«Ми вважаємо діяльність пана В'ятровича на посаді директора Українського інституту національної пам'яті не інакше, як злочинною і такою, що сприяє розпалюванню національної ворожнечі всередині України і між її громадянами, а риторичку В'ятровича – дискримінаційною по відношенню до більшості українців. Тому вкрай дивним і нелогічним виглядає ваше запитання про можливий «замовний» характер публікації, яка безпосередньо пов'язана з редакційною політикою видання», – мовиться у листі.

Сумнівів в автентичності «дампу Мірзаханяна» не було – Лігачова

Голова Громадської організації та видання «Детектор медіа» Наталія Лігачова в розмові з Радіо Свобода говорить, що вони вирішили друкувати статтю Дмитра Золотухіна, що базується на пошті Мірзаханяна тому, що вона продовжує тему, яку відстежує редакція – «розгойдування угорської теми та теми русинів» за допомогою уродженки Закарпаття Тетяни Поп. За словами Лігачової, сумнівів в автентичності «дампу Мірзаханяна» в редакції не було, бо подібна інформація існує вже у публічному просторі давно, і фігуранти цих розслідувань ніколи не спростовували, що інформація неправдива.

Принципово нової інформації в нинішньому дампі також, за її словами, не було. Хіба що дослідникам вдалося дещо краще зрозуміти організаційну структуру роботи кремлівських пропагандистів – як вони спочатку виставляють відео на спеціально створених ютубканалах, новини «підхоплювали» регіональні ЗМІ, підконтрольні олігархам, які Лігачова називає «зливними бачками», а звідти вони потрапляють на великі українські проросійські та російські ресурси вже як «відмиті» новини.

Марія ЩУР, Радіо «Свобода», 21 грудня 2020 року. В ефірі Радіо Свобода, як Марія Щур, із 1995 року. Кореспондент, ведуча, автор програми «Європа на зв'язку». Випускниця КДУ за фахом іноземна філологія та Центральньо-Європейського університету в Празі, економіст. Стажувалася в Reuters і Financial Times у Лондоні, Франкфурті та Брюсселі. Вела тренінги для регіональних журналістів.

(У скороченому вигляді. Повністю – за посиланням: <https://www.radiosvoboda.org/a/mirzakhanian-surkov-dez%D1%96nformatsija-propaganda-zmi-ukrajina/31006854.html>)

Чергова спроба Кремля легітимізувати окупацію частини території України зазнала провалу

Деякі дні тому російське представництво в ООН спробувало влаштувати в Раді безпеки «презентацію» маріонеткової «влади» окупованих районів Донбасу. Зроблено це було під прикриттям «вільного формату», що дозволяє запрошувати для участі в дискусіях у буквальному сенсі кого завгодно. Але західні країни та Україна чудово зрозуміли, що це – не хтосьаводно. Що головна ідея Москви – це будь-яким шляхом легітимізувати «народні республіки», довести, що тамтешнє керівництво – це не маріонетки, призначені на свої «посади» кураторами з російських спецслужб, а представники «народу Донбасу». Російське представництво в ООН намагалося зробити хорошу міну при поганій грі Власне, ці свої спроби Москва не залишає з 2014 року, коли вперше виникла теза про необхідність прямих переговорів українського керівництва з «владдою» так званих «народних республік» та про посередницьку роль Росії. Просто зараз ці спроби були перенесені на рівень Ради безпеки ООН.

Делегації західних країн та України не брали участі в цій дивній дискусії, а американське представництво при ООН від імені інших делегацій навіть випустило спеціальну заяву, в якій дії Москви були схарактеризовані як спроба уникнути відповідальності за розв'язування конфлікту в Україні. Проте російське представництво в ООН намагалося зробити хорошу міну при поганій грі, звинувачувало західні країни в бажанні «стати на бік» України та вихвалювало кількістю країн (переважно колишніх радянських республік та країн, що розвиваються), які прийшли послуhati представників «народнихреспублік».

Але справжнім тестом на «успіх» російської пропаганди стала не ця зустріч у Радбезі, яка нікого ні до чого не зобов'язує, а наступне через кілька днів голосування в Генеральній асамблеї ООН щодо резолюції про мілітаризацію іншої окупованої Росією території: Криму. І тут виявилось, що на зустріч у Радбезі можна збирати будь-яку кількість учасників, а коли справа доходить до голосування... А коли справа доходить до голосування, то Росію готові підтримати аж цілих 16 держав. Із цих 16 держав троє – члени Євразійського економічного союзу. Тільки троє, зауважу. Інших колишніх радянських республік у цьому списку немає (зокрема, й таких традиційних союзників Росії, як Казахстан або Таджикистан. Із решти 13 країн тільки дві держави (Сербія і М'янма) можуть бути із застереженнями віднесені до демократичних. А те, що Росію підтримують Нікарагуа, Венесуела або Північна Корея із Зімбабве – цілком передбачувано, було б навіть образливо, якби ці режими підтримували нас. Так що це насправді навіть не союзники. Думаю, це брати у нещасті народів, що стали здобиччю жорстоких авторитарних правителів: від Путіна та Лукашенка до Мадуро й Кім Чен Ина.

Віталій ПОРТИКОВ, радіо «Свобода», 11 грудня 2020 року; журналіст і політичний коментатор, оглядач радіо «Свобода» і «Крим.Реалі»

COVID-19: чи є нові штами приводом до занепокоєння?

Associated Press

Повідомлення з Британії та Південної Африки про нові штами коронавірусу, які, здається, легше поширюються, викликають тривогу, але експерти з питань вірусів стверджують, що незрозуміло, чи це так та чи вони складають загрозу вакцинам або викликають більш серйозні захворювання.

Проходячи через населення, віруси природно еволюціонують, деякі – більше, ніж інші. Це одна з причин, чому нам потрібно щороку робити нове щеплення від грипу.

Нові варіації, або штами вірусу, які викликають COVID-19, були помічені майже з тих пір, як він був вперше виявлений у Китаї близько року тому.

У суботу прем'єр-міністр **Боріс Джонсон** оголосив про нові обмеження через новий штам. Кілька країн Європейського Союзу та Канада заборонили або обмежили деякі рейси з Великої Британії, щоб спробувати обмежити будь-яке поширення.

Ось що відомо про ситуацію.

Що відомо про новий штам, знайдений в Англії?

Експерти у галузі охорони здоров'я у Великобританії та США заявили, що штам, схоже, заражає легше, ніж інші, але поки немає доказів, що він є більш смертоносним.

Патрік Валланс, головний науковий радник британського уряду, сказав, що штам «швидко рухається і стає домінуючою варіацією», викликавши понад 60% інфекцій у Лондоні до грудня.

Штам також викликає занепокоєння, оскільки у нього так багато мутацій, майже два десятки, і деякі знаходяться на шипоподібному білку, який вірус використовує для прикріплення та зараження клітин. Цей шипоподібний білок є цілком теперішніх вакцин.

«Звичайно, мене це турбує», але ще занадто рано, щоб зрозуміти, наскільки серйозним це виявиться, – сказав доктор **Раві Гупта**, який вивчає віруси в Кембриджському університеті в Англії. Він та інші дослідники розмістили звіт про це на веб-сайті, який

вчені використовують для того, щоб швидко поділитися розвитком подій, але стаття офіційно не переглядалась і не була опублікована в журналі.

Як виникають нові штами?

Віруси часто отримують незначні зміни однієї або двох літер у своєму генетичному алфавіті внаслідок звичайної еволюції. Деякі модифікований штам може стати найпоширенішим у країні чирегіоні лише тому, що саме цей штам там вперше закріпився, або тому, що події, які значно посприяли поширенню, допомогли йому закріпитися.

Більше занепокоєння викликає, коли вірус мутує, змінюючи білки на своїй поверхні, задля того, щоб врятуватися від ліків або імунної системи.

«Нові докази» свідчать про те, що можливо це почало відбуватися з новим коронавірусом, написав у Twitter **Тревор Бедфорд**, біолог та експерт з генетики Центру досліджень раку Фреда Хатчінсона в Сіетлі. «Зараз ми побачили появу та поширення декількох варіацій», які свідчать про це, в той час як деякі демонструють стійкість до антитіл, зазначив він.

Які інші штами виникли?

У квітні дослідники зі Швеції виявили вірус із двома генетичними змінами, які, здається, зробили його майже в два рази більш інфекційним, заявив Гупта. За його словами, зафіксовано близько 6 000 випадків у всьому світі, здебільшого в Данії та Англії.

Тепер виявили кілька варіацій цього штаму. Деякі з них були зафіксовані у людей, які отримали їх із норкових ферм Данії. Новий південноафриканський штам має дві раніше виявлені зміни, а також деякі інші.

Той, що виявили у Великобританії має дві зміни та більше, включаючи вісім, які відносяться до шипоподібногобілка, – сказав Гупта. Його називають «варіація, що розслідується», оскільки його значимість ще не відома.

Штам був виявлений у південно-східній Англії у вересні і з тих пір циркулює на тій території, заявив представник Всесвітньої організації охорони здоров'я ВВС у неділю.

Чи люди, які заразились COVID-19 старого штаму, зможуть підчепити новий? Чи це поставить під сумнів вакцини?

Скоріш за все, ні, сказав колишній уповноважений з питань харчових продуктів і медикаментів США **Скотт Готліб** ефірі CBS «FacetheNation» у неділю.

– Мало ймовірно, – погодився Гупта.

Вівек Марті, який висунутий на посаду генерального хірурга обраним президентом Джо Байденом, заявив у неділю під час «Meetthe Press» на телеканалі NBC, що «немає причин вважати, що розроблені вакцини не будуть ефективними проти цього вірусу також».

Багато експертів відзначають, що вакцини викликають широку реакцію імунної системи, та не тільки на шипоподібний білок.

Можливість того, що нові штами будуть стійкими до існуючих вакцин, є низькою, але не «неіснуючою», – сказав доктор **Монсеф Слауї**, головний науковий радник з питань дистрибуції вакцин урядом США, у неділю в ефірі CNN «Stateofthe Union».

«До цього часу я не думаю, щоб була хоч одна варіація, яка б була стійка», – сказав він. «Я думаю, що ця конкретна варіація у Великобританії навряд чи змогла обійти вакцину».

Бедфорд погодився.

«Я не хвилююсь, оскільки, скоріш за все, знадобиться багато змін у генетичному коді, щоб підірвати вакцину, а не лише одна-дві мутації», – написав Бедфорд у Twitter. Але також написав, що вакцини можуть потребувати доопрацювання з часом, оскільки зміни накопичуються, і за змінами слід ретельніше стежити.

Марті заявив, що новий штам не є причиною для змін таких рекомендацій щодо охорони здоров'я, як носити маски, мити руки та дотримуватись соціальної дистанції.

Радіо «Свобода», 21 грудня 2020 року

Фото на 1-й сторінці газети – за посиланням: https://ichef.bbci.co.uk/news/800/cpsprodpb/C3FA/production/_116207105_d5db1609-a932-453c-8c91-076150d1e331.jpg

Новий штам COVID-19, імовірно, не викликатиме важкого перебігу захворювання – інфекціоніст

Всесвітня організація охорони здоров'я закликала Велику Британію ретельніше контролювати ситуацію із розповсюдженням нового штаму коронавірусу, щоб запобігти його стрімкому поширенню. За добу 20 грудня кількість інфікованих у цій країні зростає майже вдвічі у порівнянні з тим, скільки хворих виявляли за день минулого тижня. Наскільки небезпечний новий штам вірусу SARS-CoV-2, що спричиняє захворювання COVID-19, для України і світу? І чи буде ефективною вакцинація у боротьбі з мутуванням вірусу?

Прем'єр-міністр Великої Британії **Боріс Джонсон** 21 грудня провів засідання через ситуацію, що склалася в країні після обмеження і заборони чотирьох десятків держав на авіарейси і залізничне чи автомобільне сполучення з Британії. Влада цих країн стурбована поширенням нового штаму коронавірусу, який виявили на півдні Англії.

Україна ж натомість наразі не закриває повітряного сполучення з Великою Британією, незважаючи на спалах там нового різновиду коронавірусної інфекції. Міністр інфраструктури **Владислав Криклій** тільки пообіцяв вести моніторинг ситуації з COVID-19 у Великій Британії і в разі необхідності змінити рішення.

Голова британського уряду і лікарі заявляли, що новий штам може бути на 70% більш заразним і мати стрімке поширення.

Нині ситуація у Великій Британії краща і більш контрольована, ніж вона була навесні, зазначив у ексклюзивному інтерв'ю Радіо Свобода консультант британського національного інституту неврології і нейрохірургії, президент Української медичної асоціації Великої Британії **Роман Грех**.

Уже вироблені чіткі протоколи лікування, а первинна медична ланка – сімейні лікарі – мають більше знань і навичок у боротьбі з цією хворобою, каже він.

«Моя дружина працює сімейним лікарем. Зараз сімейні лікарі більш поінформовані, як діяти в цій ситуації. Лікарні так само виробили напрацьовану формулу, як лікувати «ковідних» пацієнтів. Маємо групу пацієнтів, яким запропонована вакцинація, вона працює безперебійно», – зауважив **Роман Грех**.

Авторитетний британський науковий журнал *Nature* опублікував дослідження, в якому показав певний зв'язок між рівнем заможності країни і довірою населення до щеплень. Найбільшими скептиками щодо вакцинації несподівано виявилися жителі Японії і України

За словами **Романа Греха**, серед британців є високий рівень довіри до своєї системи охорони здоров'я і до тієї інформації про хворобу, яку поширює уряд.

Відтак, Британія, яка почала кампанію вакцинації від COVID-19 два тижні тому, має високі шанси впоратися з поширенням пандемії, переконаний британський лікар.

Масове щеплення і тривалі карантинні заходи не зведуть хворобу нанівець, переконаний **Роман Грех**. проте, за його прогнозами, з часом вірус поступово втрачатиме свої агресивні властивості, і кількість летальних випадків буде знижуватися.

Саме слово «мутація» не має викликати паніки у населення, вважає британський лікар, – адже саме завдяки цим процесам еволюціонує людство.

Імовірні мутації коронавірусу припускали і українські лікарі, зазначив в ексклюзивному скайп-коментарі лікар-інфекціоніст, кандидат медичних наук **Юрій Жигарев**.

За його словами, знизити рівень тривоги в суспільстві зможе теза про те, що штами інших вірусів циркулюють обмежено і не обов'язково поширюються по всьому світі. З певною ймовірністю це можна сказати і про новий коронавірус.

«Про вірус ми нині мало знаємо, як він буде себе поводити. Ми повинні бути готові, що він буде мутувати. Як ми періодично маємо справу з новим штамом вірусу грипу, така ж ситуація нас очікує і з коронавірусом. Не варто думати, що ми подолаємо ось цю хвилю, і на цьому закінчиться. Цей коронавірус із нами надовго, очевидно, він буде змінюватися, будуть нові штами», – наголосив **Юрій Жигарев**.

«Не можна казати, що цей штам новий. Про нього ми знали ще у вересні, знали про випадки зараження у Великій Британії. Але ці дослідження, їхнє проведення – річ достатньо дорога. Щоб не просто довести, що людина інфікована коронавірусом, а дослідити, яким саме штамом», – зауважив український лікар-інфекціоніст.

Наразі лікарі говорять про більшу контагіозність (заразність – ред.) нового штаму, але наразі мала ймовірність того, що він буде призводити до важкого перебігу захворювання. Це обнадійливий момент для України, зауважує **Юрій Жигарев**, бо для української медицини важливою є кількість важких хворих, які потребують госпіталізації.

Інфекціоніст переконаний, що попри значущість вакцини в боротьбі з інфекційними захворюваннями, великих сподівань на неї у подоланні COVID-19 покладати не варто.

Вакцина є лише одним елементом із комплексу протиепідемічних заходів. Трапляються ситуації, коли щеплення дає частковий імунітет проти іншого штаму, водночас є випадки, коли цього імунітету практично немає. Це означає, що приходить новий штам, і треба робити нову вакцину, яка буде ефективна саме для нього, каже фахівець.

Надія **КОНСТАНТИНОВА**,
Радіо «Свобода», 21 грудня 2020 року

Промінь Просвіти Є
Видавець і засновник – ГО «Криворізьке міське правозахисне товариство».
Свідоцтво про державну реєстрацію № 2162 – 900 р, видане 23.02.2017 р.
Передплатний індекс: 60093
Адреса редакції: 50099, м. Кривий Ріг, вул. Церковна, буд. 3, к. 210. e-mail: kmpzt@ukr.net.
Тел. 067-568-39-73, 050-413-12-95

Редактор газети: **Сергій ЗІНЧЕНКО**.
Редакційна колегія: **Сергій ДАШКОВСЬКИЙ**,
Сергій ЗІНЧЕНКО, **Микола КОРОБКО**
(голова об'єднання),
Олександр ЧИЖИКОВ. Логотип виготовив
Вадим БОРИСЕНКО. Газета виходить двічі на місяць. Комп'ютерна верстка **Л. ВЕРЬОВКИ**.

Відповідальність за точність наведених фактів, цифр та імен несуть автори матеріалів.
Редакція не рецензує і не повертає рукописи.
За умови використання наших матеріалів посилання на газету «Промінь Просвіти Є» обов'язкове.

Газета,
починаючи
з числа 13 (81),
у друкованому вигляді
не виходить.